

SEKİZ YILLIK KESİNTİSİZ İLKÖĞRETİM VE KIZ ÖĞRENCİLER

Dr. Reşide Karadayı (*)

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin kız öğrencilere getireceği ilk avantaj kuşkusuz onların okullaşma oranındaki artış olacaktır. Zira ilk beş yıldan sonra eğitim sisteminden ayrılıp öğrenimlerine devam edemiyenlerin çoğunlukla kız öğrenciler olduğu bilinmektedir. Nitekim 11-14 yaş grubunda bulunan kız çocukların okullaşmama oranının 1994'de % 57 (DİE, 1996) olduğu ve aynı yaş grubundaki kız çocukların okullaşma oranının Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinin bazı yörelerinde %1'e kadar düştüğü çeşitli hesaplamalarda ortaya çıkmaktadır.

Konunun sayısal olan bu yönü üzerinde çokça durulduğu söylenebilir. Alınacak bazı önlemlerle sekiz yıllık kesintisiz eğitim kız öğrencilerin eğitimine içerikte bazı önemli avantajlar getirebilecektir ki konunun bu yönünün hemen hiç tartışılmadığı düşünülebilir.

Bu kapsamda, öncelikle, üç yıllık daha fazla eğitimin kızların entellektüel gelişimine önemli katkıları olacağını ve bunun da 8. sınıf sonunda eğitim sisteminden ayrılmaları azaltıp ortaöğretime olan talebi arttıracaklarını belirtmek gerekir.

İkinci olarak kız öğrencilerin bu basamakta yöneldikleri okullar (alanlar/meslekler) de değişebilecektir. Şöyle ki Geleneksel değer yargıları nedeni ile kız öğrencilerin çoğunlukla sistemimizde "geleneksel kadın rollerine" uygun ve yine "geleneksel olan kadın mesleklerine" hazırlayan okul ya da alanlara yöneldikleri bilinmektedir. Örneğin kız öğrenciler ortaöğretim düze-

(*) Dokuz Eylül Üniversitesi

yinde geleneksel kadın imajına denk düşün ya da “kadınsı” olara nitelenen ebelik, hemşirelik öğretmenlik ve sekreterlik gibi mesleklere hazırlayan okullara (KSS; 1993, s. 55) ya da öğrencilerini “ev kadınlığına” hazırlayan okullar olarak nitelenen kız meslek liselerine yönelmektedirler (Tayanç ve Tayanç, 1977). Durum sayısal olarak açıklanmak istenirse örneğin 1995-96 öğretim yılında sağlık meslek liselerinde okullaşan 61 bir öğrencinin 42 bini, yani yaklaşık % 70’ini, kız meslek liselerinde okullaşan öğrencilerin ise % 95’ini kız öğrencilerin oluşturduğu gözlenmektedir (DİE, 1997. Aynı öğretim yılında erkek katılımı ise sadece % 8’dir (DİE, 1997). Üstelik kız öğrencilerin yöneldiği anılan okulların öğrencilerini yüksek öğretime hazırlamadıkları gibi hayatta getirdikleri istihdam olanaklarının sınırlı olduğu (Acar, s.8), daha az statü ve prestijle birlikte daha az kazanç getiren ve daha az entellektüel kapasite isteyen, emek yoğun mesleklere hazırlayan okullar olduğu bilinmektedir (Gök, 1995). Belki daha da olumsuz olanı dikiş/nakış programlarının başına “Kız Teknik”; elektirik/elektronik programlarının başına da “Erkek Teknik” isimleri konularak eğitim sisteminin kendisinin de daha az entellektüel kapasite isteyen programları kız öğrencilere ötekileri de erkeklere yakıştırıyor gibi görünmesidir.

İmam hatip liselerinin de kadınların yaşamını ev içinde sınırlayıp onlara yalnızca ev kadınlığı ve bakıcılık rollerini yakıştıran ya da bu rolleri pekiştiren programlar sunduğu söylenebilir. Bu okulların ortaokullarında okullaşan toplam öğrenci içindeki kız öğrenci oranı 1985’te % 14.8 iken bu oran 1994’te % 32.4’e yükselmiştir. Benzer şekilde imam hatip liselerindeki kız öğrenci oranı 1985’te % 13.8 iken 1994’te % 40’a yükselmiştir (DİE, 1997).

Oysa Türkiye’nin kabul ettiği diğer uluslararası sözleşmeler gibi 1985’te bazı çekincelerle imzalanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin 10. maddesi “Kadınların erkeklerle aynı ders programlarından yararlanması” “kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitiminin her şekil ve kademesinden kaldırılması” hükümlerini getirmektedir (KSS, 1993). Sözleşmenin giriş bölümünde de sözkonusu kalıplaşmış kavramların “kadın ve erkeklerin toplumdaki geleneksel rolleri” ile ilgili olduğu ve bunların değiştirilmesine ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Zira kadınlara yalnızca ev kadınlığı ve bakıcılık rollerini yakıştıran geleneksel kalıp yargıların onların eğitim ve istihdam oranlarının arttırılmasında olumsuz bir rol oynadı bilinmektedir. Oysa kadın hakları ve kadınların eğitim düzeylerinin artması Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda da belirtildiği gibi kalkınmada önemli rol oynayan etmenlerden biri olarak değerlendirilmektedir (DPT, 1995, s. 4).

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim konusuna dönülürse, zorunlu eğitim süresinin uzamasının kız öğrencilerin yöneldikleri alanların değişmesi yönünde katkıları olacaktır. Şöyle ki zincirleme bir şekilde daha fazla eğitimin daha fazla entellektüel gelişime, bunun da dolaylı da olsa daha fazla ve nitelikli eğitim istemeye neden olacağı düşünülebilir.

Asıl önemli ikinci ve daha dolaysız etki ise liselerine bitişik ve birlikte öğretim veren kız meslek ve imam hatip ortaokullarının kapatılmasından kaynaklanmaktadır.

Zira böylece ne kadar erken olursa o kadar çok sosyo-ekonomik ve geleneksel kalıp yargılarla ilgili değişkinlerin karıştığı (Husen, 1978; OECD, 1979) dallara ayrılma süreci üç yıl sonraya ertelenerek kız öğrencilere oldukça büyük avantaj sağlamış olmaktadır. Yani, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim kız öğrencileri ailede ve toplumumuzda varlığını sürdürmekte olan cinsiyet kalıp yargıların erken etkisinden korumaktadır. Nitekim, bir araştırmaya göre ülkemizde her dört anneden biri kızının öğretmen olmasını istemektedir. En iyi ikinci meslek ise ev kadınlığı olarak ortaya çıkmaktadır (Özbay, 1979). Kaldı ki kız çocukların ailede model olma ve özdeşim gibi çeşitli psikolojik süreçler aracılığı ile annelerinin oynadığı ev kadınlığı ve bakıcılık (hasta, çocuk, özürü, yaşlı) babaların da "ekmek" getiren rollerini genellikle benimseyip oynadıkları da bilinmektedir.

Yukarıda açıklanan olumlu etkilerin annelere evi temiz tutma, yemeği zamanında hazırlama gibi görevler verilirken; babaların çalışıp evin geçimini sağladığı ve kız çocukların da annelerine yardımcı olduğu (Helvacıoğlu, 1996, s. 12) bugünkü ilköğretim programları sunulmaya; temizlik koluna kız öğrencilerin beden eğitimi koluna erkek öğrencilerin seçildiği, aşağıda bir örneği sunulan şarkılar (1) öğretilmeye (2); devam ettiği sürece istenen ölçüde hayata geçemeyeceği açıktır.

SONUÇ

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim kız öğrencilere gerek okullaşma bakımından gerekse onların yönelecekleri alanlar ve ileride seçecekleri mes-

(1) Çocuğa bakar anne

Evine tapar anne

Gece gündüz çalışır

Yarını yapar anne

(2) Bu örnekler aynı zamanda öğretmen olan öğrencilerin Selm EMLEK ve Özcan BAKIR tarafından getirilmiştir

lekler ve alacakları statüler bakımından önemli avantajlar getirmiş bulunmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği ya da kadın/erkek eşitliği ilkelerinin gerekleri ve bu ilkeler bakımından eğitim sistemimizin yetersizliği akla getirilirse (Kabadayı, 1991) kadın ve erkeklerin toplumdaki rolleri ile ilgili geleneksel kalıp yargılarla birlikte etkilerinin en çok sosyo ekonomik bakımdan avantajsız konumda bulunan tabakaların kız çocuklarını etkilediği söylenebilir. Sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretim en çok bu tabakaların kız çocuklarına katkı getiriyor görünmektedir. Ancak, bu Reformdan istenen ölçüde yarar sağlanabilmesi için eşitlikçi bir program reformu ile desteklenmesi (tamamlanması) gereği çok açık bir şekilde görünmektedir. Buna paralel olarak programı uygulayacak olan yönetici öğretmen ve rehber öğretmenlerin de kadın-erkek ayrımcılığı konusunda en azından insanlarını yetiştiren okullara da ilgili derslerin konulması gerekmektedir. Kuşkusuz bu içerik reformunun yalnızca kadın/erkek konusunda değil diğer “insan hakları” ve “demokrasi” ilke ve kavramlarıyla birlikte ele alacak bir reform olması gereği de açıktır. Eğitimde kadınlara karşı ayrımcılığı önleme yolunda diğer önerilebilecekler ile, alınacak önlemlerin demokrasimize getireceği katkılar ise bu yazının sınırlarını aşacak kadar kapsamlıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, Feride, “Women’s Education in Turkey, A History of Paradoxes”, Ankara : ODTÜ (yayınlanmamış)
- DİE, **Milli Eğitim İstatistikleri : Örün Eğitim**, 1993-1994, Ankara : MEB Yayını 1996
- DİE, **Türk İstatistik Yıllığı 1996**, Ankara : DİE, Yayın no : 1985, 1997
- DPT, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1996-2000**, Ankara : DPT Yayını, 1995.
- Gök Fatma. “Women and Education in Turkey”, **Women in Modern Turkish Society**, Ed. Şirin Tekeli, New Jersey, Zed Book, 1995.
- Helvacıoğlu Firdevs. “Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik” **Cumhuriyet Gazetesi**, 09.11.1996.
- Husen Torsten, **Sosyal Background And Education Career**, Paris OECD, 1978
- Kabadayı Reşide. “Samsun’da Çeşitli Liseleri Yönelmede Rol Oynayan Sosyo-Ekonomik ve Eğitsel Etmenler”, **OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi 6.**, Samsun : 1991.
- KSS, **Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Uyarına Hazırlanan Türkiye Raporu**, Ankara : KSS Yayını, No : 79, 1993.
- OECD, **Equal Opportunities for Women**, Paris : OECD, 1979.
- Özbay, Ferhunde. “Türkiye’de Kırsal/Kentsel Kesimde Eğitimin Kadınlar Üzerindeki Etkisi”, **Türk Toplumunda Kadın**, Der. Nermin A. Unat, Ankara : Sosyal Bilimler Der. Yayını, 1979.
- Tayanç Füsün ve Tunç. **Dünyada ve Türkiye’de Tarih Boyunca Kadın**, Ankara : Toplum Yayınevi, 1977.